

STORTINGET

Representantforslag 85 S

(2025–2026)

fra stortingsrepresentantene Kristian August Eilertsen, Julia Brännström Nordtug, Stig Atle Abrahamsen og Anne Grethe Hauan

Dokument 8:85 S (2025–2026)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kristian August Eilertsen, Julia Brännström Nordtug, Stig Atle Abrahamsen og Anne Grethe Hauan om tiltak for bedre behandling av personer med alvorlige psykiske lidelser og styrket vern av samfunnet

Til Stortinget

Bakgrunn

Det har over tid kommet flere saker som tydeliggjør at det er behov for en ny debatt om bruk av tvang innen psykisk helsevern. Utviklingen i samfunnet, spesielt på rusfeltet, med økende bruk av syntetiske rusmidler som kan gi alvorlige psykiske helseproblemer, gjør denne problemstillingen stadig mer aktuell.

Forslagsstillerne understreker at formålet med forslagene er å finne en god balanse mellom samfunnets behov for beskyttelse mot personer som kan utgjøre en fare for andre på den ene siden, men på den andre siden også ivaretagelsen av helsen til disse personene.

Gjeninnføring av tidligere regler for tvang i psykiatrien

Forslagsstillerne viser til at krav til samtykke for tvungen psykisk helsevern var omstridt før det ble innført i 2017 gjennom endringer i psykisk helsevernloven. Flere høringsinstanser pekte den gang på at det å innføre en modell der pasienter med en alvorlig psykisk lidelse lettere kan nekte å ta imot behandling fra psykisk

helsevern, kunne få alvorlige helsemessige konsekvenser for pasientene.

Det ble advart om at å innføre strengere krav om manglende samtykkekompetanse i psykiatrien kunne føre til at noen pasienter kom senere i gang med behandling, dersom helsetjenesten ikke lyktes med annen oppfølging på frivillig basis. Mye tyder på at det er nettopp dette som har skjedd: For mange kommer for sent i gang med behandlingen som følge av lovendringen.

Politiet rapporterer om at oppdragsmengden relatert til psykisk syke personer er økende. Forslagsstillerne har også fått flere tilbakemeldinger fra pasienter, pårørende, helsepersonell og politi om at lovendringen har hatt alvorlige helsemessige og velferdsmessige konsekvenser.

Ifølge oppslag i media beskriver flere av landets statsadvokater at lovendringen i praksis har ført til flere kortvarige innleggelser, hyppige utskrivelser og en svingdøreffekt, særlig for pasienter med kombinasjon av rus og alvorlig psykisk sykdom.

Det fremstår som at det har blitt vanskeligere for alvorlig syke mennesker å få hjelp, og at det har blitt kortere liggetider og pasientene skrives ut for tidlig fra psykisk helsevern.

Derfor mener forlagsstillerne det er nødvendig at kravet om manglende samtykkekompetanse eller beslutningskompetanse fjernes fra loven, og at vilkårene for bruk av tvang i psykisk helsevern tilbakeføres til slik de var før lovendringen i 2017.

Eksisterende privat kapasitet må benyttes

Over tid har også den samlede kapasiteten på døgn-tilbud innen psykisk helsevern blitt kraftig redusert. Nå

haster det å bygge opp igjen kapasiteten på døgnplasser over hele landet.

Samtidig finnes det høyt spesialiserte private virksomheter med døgntilbud, psykiatere, leger, psykologer og tverrfaglige team, og døgnkontinuerlig vaktordning, som i dag leverer tjenester på vegne av det offentlige. Kommuner kjøper allerede tjenester av disse aktørene fordi de mangler kapasitet og nødvendig kompetanse for de mest komplekse sakene. Disse miljøene har dokumentert evne til å behandle de tyngste pasientene innen psykisk helse og rus.

Likevel er disse aktørene i praksis avskåret fra å bli godkjent som distriktpsykiatrisk senter (DPS) med hjemmel til bruk av tvang. Resultatet er et paradoks: Klinikker med nødvendig kompetanse, bemanning og infrastruktur kan ikke sette de rammene som i enkelte tilfeller er avgjørende for å hindre videre rus, alvorlig selvskade eller skade på andre. Pasienter må dermed ofte skrives ut, til tross for at man er vel vitende om at tilstanden kan forverres raskt.

Å åpne for at også private aktører med nødvendig kompetanse kan godkjennes som DPS under samme retningslinjer som det offentlige, vil trolig ikke koste mer penger. Løsningen vil primært omdisponere og ut-

nytte eksisterende kapasitet bedre, redusere trykket på den offentlige spesialisthelsetjenesten og gi pasientene raskere og mer treffsikker behandling. I tillegg vil man kunne oppnå bedre vern for samfunnet.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen i løpet av 2026 legge fram et lovforslag der kravet om manglende samtykkekompetanse eller beslutningskompetanse fjernes fra psykisk helsevernloven, og vilkårene for bruk av tvang i psykisk helsevern tilbakeføres til slik de var før lovendringen i 2017.
2. Stortinget ber regjeringen fremme forslag til nødvendige lov- og forskriftsendringer som åpner for at private aktører med nødvendig kompetanse kan godkjennes som distriktpsykiatriske sentre (DPS) med adgang til bruk av tvang, forutsatt oppfyllelse av samme krav som offentlige DPS.

14. januar 2026

Kristian August Eilertsen

Stig Atle Abrahamsen

Julia Brännström Nordtug

Anne Grethe Hauan

